

EL TEATRE CARAMAR

DOS POEMES

Calma de Diumenge

Tarda de diumenge, ardent
com una copa de canya,
amb un horitzó lluent
i un núvol de blanc d'Espanya.

La mandra roman estesa
per la riera i per l'hort
i calla, sola i encesa,
la carretera del Port.

Nostàlgia de Barcelona
des del suburbi adormit,
sense una sola persona,
sense una veu, sense un crit.

Només enllà de la via
els nois nuets dins del llac
i la silueta pia
de l'home del sac.

Calma de diumenge, blana...
Dintre de poc, tarda neta,
mig raval farà rotllana
a l'home de la carteta.

J. GIMENO-NAVARRO

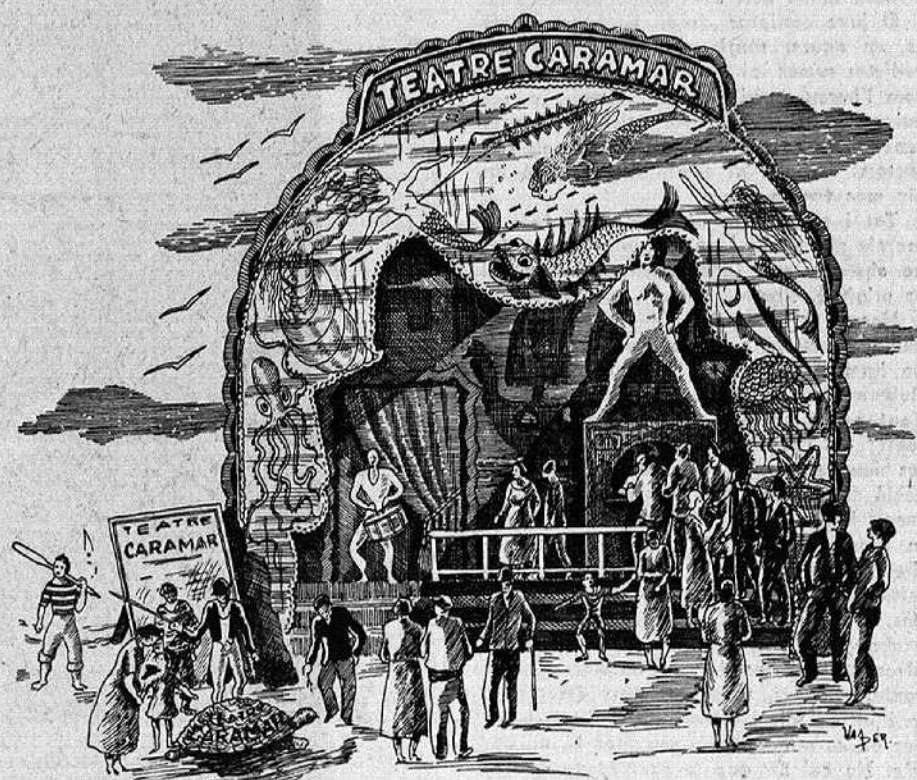
Redreçament

Jo, abans, bandera caiguda,
plegada al trepig del vent.
Ara, sóc vent i bandera
i em desplego a mi mateix.

Jo, abans, esperit en lluita
contra el passat i el present.
Ara, la lluita governa
i he ferit de mort el temps.

Pel trauc obert de la nafra
borbolla l'eternitat,
jo en bec un glop, cada dia,
dins la conca de les mans.

Frederic ALFONSO I ORFILA

De sobte, tot el teatre va omplir-se de llum i un cop de timbal va anunciar quelcom. Vaig saltar de la cadira, posant-me la mà al cor i fugint dels ulls. La dama que m'estava enamorant va fer una rialla que s'hauria sentit de tot arreu de la sala, encara que el teatre hagués estat més gran. Per un moment, vaig sentir-me al descobert, desamparat, a mercè de la pietat ciutadana; tothom em va mirar, i més de sis-cents dits m'assenyalaren.

Per sort, els llums es van apagar i un disc de claror va senyorejar per l'escenari; al meu costat, a l'altra banda de la dama, crepitaven els carbons de l'arc del reflector i aquesta circumstància va fer que em sentís més acompanyat.

no li sortissin de l'òval de la cara. Duia només uns sostenidors d'atzabeja i uns pantalons cenyits i molt petits.

Aquella noia ens va cantar que un militar l'havia enganyada. D'antuvi es veia que aquesta era la gran tragèdia de la seva vida; però la noia tractava de suportar-ho i ens volia fer veure que tant li feia, tot cantant-nos:

"Però més ben igual;
ja no em sento sola
i estimo en el que val
una nit de tabola..."

Després, en els intervals que collava, donava unes voltes per l'escenari, mostrant-nos l'esquena i picant de talons; de sobte,

minava i allò que l'havia provocat, sense afegir-hi ni una espurna de claredat.

A la porta del Teatre Caramar, un empleat atreia la gent a cops de timbal. La gent, empenya per la bonhomia del diumenge, es deixava obligar per aquell reclat i s'apretava fent cua davant de la taquilla, una taquilla en forma de diorama representant el port de Rodas.

En entrar, amagat darrera una cortina per no perdre de vista l'home que prenia les entrades, vaig descobrir l'amic Elias Caramar. M'abraçà amb una cordialitat superior a la del dia que ens retrobàrem després de molts anys, i em digué:

—Està bé tot això, eh? I més tenint en compte que m'animen únicament finalitats filantèpiques.

Anava a fer-li unes objeccions, però no les admeté.

—Apa, fill meu — afegí —. Ara vés a veure la representació i en acabat ja parlarem. Vull que tinguis l'esperit completament serè.

De dins, el Teatre Caramar semblava més gran. Unes noies vestides de vermell, amb faldilles curtes i vaporoses, prenen les entrades als clients i els acompanyaven a llurs llocs. A mi em va correspondre una llotja del primer pis, des de la qual es dominava avantatjosament tota la sala i la part més important de l'escenari. Les bateries elèctriques estaven enceses a mitja llum, per fer més esclatant, segurament, el triomf de la claror quan comencés l'espectacle.

Els músics desembolicaven llurs instruments, destriant de dins els estoigs allò que eren els paquets contenint accessoris professionals i allò que constituïa el sopar dels artistes. El pianista estava ajupit davant del piano, ficant el cap a un esvoranc que deixava al descobert el truc de les teclades i les cordes; havia tret una molla llarga de dins la caixa i entre ell i el primer violí l'estiraven cap enfora. La molla no s'acabava mai.

La sala respirava una gran placidesa. La gent no s'havia incorporat encara a l'engrescament de la funció i hom parlava en veu baixa; els senyors miraven les senyores de cua d'ull, sense aturar-s'hi massa, i els fumadors fumaven una mica d'amatgat, caçant els glops de fum amb la mà i esborrant-los, a fi que no en pervingués molèstia per a ningú. Aduhuc les criatures, si els semblava que no podien estar-se de plorar, ho feien amb consideració i callaven a la primera protesta que sortia de general.

A la llotja pròxima a la meua, hi havia una dama que així que em veié va voler enamorar-me. Es recolzà de braços a la barana del pis, ensenyant-me que fumava una cigarreta de luxe, amb una boquilla molt llarga. Per tal que aquella dama no es formés de la meua persona una idea desfavorable, em vaig fer el propòsit d'aguantar-li la mirada; em creia que prevaldrien els meus drets i que ella acalaria els ulls, però vaig equivocar-me. Aquella dona va prendre de seguida la iniciativa del joc, i m'encantava; però no m'encantava de satisfacció, sinó que em prenia la voluntat, com fan les serps amb els ocells, i m'anul·lava tots els ressorts de comandament.

Recordo uns grans ulls de color verd, amb l'aranya central del Teatre Caramar a la niteta, i unes pestanyes llarguíssimes, que passaven per damunt de les cadenes, venien fins a mi i se'm menjaven la cara.

DE LA HISTORIA

I

l'individu o els estralls de la guerra per a la societat.

Seria molt demanar de que el mètode de la ciència experimental fos aplicat d'una manera general a la Història?

La Història fins avui ha estat escrita segons unes concepcions místiques o unes disposicions sentimentals de l'historiador.

Si adoptéssim el mètode científic desapareixerien de cop les valoracions tan falses com nocives per tendències, de l'ordre, la violència i el desordre. L'historiador que procedeixi pel mètode que es basa en l'experiència descobrirà que l'ordre, la violència i el desordre ocupen el mateix pla com a factors de desenvolupament del procés històric.

De la mateixa manera desapareixerien de cop els errors de perspectiva que tant mal fan per a la percepció justa de la realitat i per a l'acció convenient que imposa la realitat. Els errors de perspectiva i provenen dels judicis "a posteriori" de qualsevol fenomen històric.

No ens hem adonat, encara, de com resulta grotesc de que un historiador o un aficionat a l'historiador esmenen la plana a la Història: la corregeix o sigui que declara que el fenomen — un determinat fet històric — hauria hagut de produir-se d'una altra mena de manera, i valora cada un dels components — i en conseqüència el fet històric — segons aquella seva concepció subjectiva. El mètode científic, al contrari, exigeix l'anàlisi objectiu del fenomen — d'un determinat fet històric —.

El principi fonamental de la ciència basada en l'experiència és que el fenomen es produeix d'una manera lògica, fatal i necessària. Es particularment de notar que, en els nostres temps, abunden els arguments per a defensar totes les formes polítiques passades i que es duen a cap en el terreny pràctic tota mena d'intents de restauració de formes polítiques passades. Això no són més que errors de perspectiva.

La producció d'un fenomen històric, per la violència o força coercitiva que es desprèn del fenomen, modifica automàticament el clima social. L'home del nostre temps es troba automàticament incorporat en la darrera fase del desenvolupament històric, fase diferent de tots els punts de vista de les fases anteriors; elaborada i construïda fora del mètode científic la seva visió del passat és falsa i les seves valoracions són dictades per motius sentimentals, morals o místics, o bé pel motiu pràctic de salvar interessos.

Les enyorances del passat són fantasies dels poetes o recursos dels polítics dolents.

Un altre dels grans beneficis que obtindrem del mètode científic aplicat a la Història serà de descobrir la gran mentida dels procediments anomenats pacifistes.

El moment històric no té més que una única solució normal. Arribar a aquesta solució costa sang i dolor. Hem vist com els errors de perspectiva obstrueixen la percepció del desenvolupament lògic del moment històric. Els errors de perspectiva dificulten la solució normal o sigui la continuïtat lògica del moment històric. Com més gran serà aquesta dificultat més augmentarà la sang i el dolor.

I pel que fa al pacifisme ens sembla ben fàcil de descobrir que la inèrcia i l'actitud passiva no són procediments pacifistes, sinó que — com els errors de perspectiva — són forces d'obstrucció, en una paraula: són violència.

Tot el que dificulta i retarda la solució normal o sigui la continuïtat lògica del moment històric és violència.

Oh paradoxa dels procediments pacifistes dels nostres temps que augmenten la sang i el dolor que pretenen evitar!

L'hora actual ens du a revisar aquelles idees fetes — diem idees fetes en el mateix sentit que frases fetes —: aquelles idees admeses de temps que ningú no pensa a tornar a examinar i que s'afirmen contràries a l'experiència. Maria CARRATALA

El meu amic Elias Caramar havia vist el món des de tots els angles oberts als mariners. Deia coses molt personals, i podia recolzar qualsevol punt de vista amb proverbis importants de les bandes més llunyanes de la terra.

Quan vaig retrobar-lo, després de molts anys de no saber notícies seves, començava a tenir cabells blancs, petjava la terra ferma amb més ganes de quedar-s'hi que abans, i anava tot ell vestit de seda negra, una seda negra i ratllada que, passant-hi les ungles, cantava. Duia un brillant incrustat a l'orella, a base del mateix procediment, segons sembla, que el que usen les dones índies per a clavar-se perles al front.

—Caramar, home! — vaig dir-li d'antuvi—. Com se t'ha ocorregut enlluernar els teus conciutadans amb aquesta bestiesa del brillant a l'orella?

Caramar va desautoritzar-me amb la mirada, i respongué:

—No em pots judicar amb prou amplitud de criteri, tu. Jo ho veig tot d'una altra manera, i a més, sóc ric; comprens?

M'agafà pel braç i va endur-se'm carers enllà, al seu arbitri, explicant-me el secret d'unes guerres orientals. Quan ens anàvem a separar, vaig preguntar-li:

—I què hi fas, aquí? Hi ets de pas, oi?

—No. He vingut per quedar-me. Ara tinc un teatre als afores, que m'absorbeix totes les il·lusions. Viena-m'hi a veure qualsevol dia. La representació és molt bona.

Mentre s'allunyava, se'm va ocórrer evocar la memòria d'un parent meu, que també havia vingut de lluny amb un brillant clavat a l'orella que, després de gestionar tota la família, va resultar que era fals.

Un diumenge a la tarda, a rel d'haver proposat a la meua xicota un determinat acord, ella va desistir-se'm dels braços a ple ball i em donà un cop a la cara que obligà els músics a parar de tocar, i totes les parelles s'aturaren com si quelcom de la festa s'hagués espantat. El meu amor es girà a la porta mateixa de l'envelat i em digué que jo era un malintencionat i un home sense principis, i que amb mi no era possible ni convenient tenir-hi tractes.

De fet, qualsevol notari que em conegués, podria certificar que aquella noia exagerava. Tenint en compte el caràcter d'ella, era del tot segur que jo no hi perdria res amb aquell trencament de relacions, però vaig sortir del ball emmurriat, venjatiu. M'imaginava en possessió d'un filtre d'amor, i un cop ella estigués malalta d'enamorament per mi, em llançaria sota les rodes d'un autobús davant d'ella, perquè la imatge del meu gest li fes avorrible la vida.

Pel carrer, els venedors ambulants de la fira m'oferien globus de goma i trompetes, elàstics americans, uns ventalls japonesos, cupons per la rifa d'un cistell ple de vianda i moltes altres coses susceptibles d'ocupar les il·lusions de persones que no estiguessin atudes per una cosa tan grossa com la que acabava de passar-me a mi.

No sabia cap on anar, ni tenia ganes d'anar enlloc. Com que tothom es deu haver trobat en casos com el que descriu, m'estalviaré d'explicar els ressorts d'aquestes desesperances.

A la Plaça Blava — hi havia arribat d'esma —, un espectacle nou em colpí. Una gran tortuga es passejava lentament per la vorera, amb un rètol pintat damunt la closca que anunciava les funcions del Teatre Caramar. Vaig ajupir-me per acaronar el cap de la tortuga, però abans que pogués fer-ho un home que seguia la bèstia em donà un cop al clatell amb una canya llarga.

—Qui us fa embolicar? — em digué aquell vigilant —. Si la toqueu us donarà una envestida que quedareu escarmentat per sempre.

Encara vaig haver de donar-li les gràcies. La gent s'agombolà al nostre voltant per veure ben bé el que passava, prengué partit contra meu, puix que pel que sembla, algú havia fet córrer que la meua intenció era robar la tortuga. Per situar-me, i sobretot per fer quelcom a fi de vèncer el meu acorament, vaig dirigir-me a l'home de la canya:

—Sou del Teatre Caramar, vós?

—Sí.

—M'agradaria anar-hi. Què cal fer?

—Si voleu, jo mateix us vendré les entrades.

Va ensenyar-me una llista de preus i una planta del teatre; i em digué quines eren les localitats disponibles. Em vaig quedar una llotja, sense pensar-ho. Tenia moltes ganes de sortir d'aquell cercle de persones.

De lluny, el Teatre Caramar semblava una barca varada. I aquesta impressió no la produïa pas per la seva forma, sinó per la seva situació; estava muntat damunt la sorra de la platja i les ondes, en desfer-se de contorns al final de llur viatge, feien lliscar l'escuma fins a les portes del local. L'edifici era de planta rectangular, sense accidents ni sorpreses, i al seu damunt s'alçaven unes parets de fusta pintades de color verd. La teulada, en forma d'esquena d'ase, tenia el perfil trencat per una colla de talles en fusta policromades, representant figures femenines, monstres marins i al·legories musicals.

A mesura que hom s'anava apropant al Teatre Caramar, l'olor dels graners del port i el gust de l'aire de la costa encomanaven una rara suggestió. Feia l'efecte com si, de cop i volta, hom s'hagués de veure incorporat a un gran prodigi de la naturalesa. La suggestió era simple d'elements i profunda: rendia els nervis tot deixant que hom s'adonés de la desproporció entre l'estat emocional que us do-

l'ombra els transformava en una silueta gràcil i flexible, que sabia molt bé el que calia fer i ho feia de la millor manera; l'ombra d'aquella dona era un tresor, un patrimoni nacional. I el cas era que la ballarina ho ignorava; i sempre que podia es posava davant l'ombra i la trepitjava, la feia desaparèixer de la vista del públic i la passejava pels angles que la trenquen més i la desfeien de moviments d'una amb una gran circumspecció.

El públic tampoc no va aprovar sense reserves l'actuació d'aquesta artista. Es coneixia que hom tenia la sensació que era precis mesurar l'espectacle i que, aduic en el cas que tots plegats no hi haguessim entès gens, calia fer veure que hi enteníem i que judicàvem cada número amb una gran circumspecció.

De mica en mica, el Teatre Caramar anava adquirint una mena de plenitud. Sense abandonar l'escenari, hom descobria el dibuix de les motlures del sostre, i trobava que lligaven molt bé amb totes les altres coses. Venia un moment que hom s'adonava que era possible assegurar-se a la cadira amb un sentiment de propietat, que la llotja era casa teua i que el teatre us venia gran. L'adaptació era total i la gent congeniava; els senyors i les senyores ja no es miraven de cua d'ull. Alguns es donaven cops als genolls i lligaven amistat, sense menysprear la funció i de manera que ningú no se'n pogués ofendre.

La pissarra no parava de fer la publicitat de noves atraccions. Parelles de ball, excèntrics, noies de bon veure, cantadors i cantadores, una munió de persones: amb vestits de seda i lluent, o amb una carn rosada o morena, però sempre d'una qualitat que la feia apta per a l'exhibició.

A mesura que l'espectacle es deslligava de mans i avançava, un neguit singular em feia mal al cor. Tenia por d'arribar a l'intermedi i haver-me d'acorar novament amb la dama que tractava d'enamorar-me. Però no podia pas evitar-ho.

Els llums s'encengueren. Sortiren bombetes de tot arreu. Encara vaig poder guanyar temps fent veure que estava enlluernat i fregant-me els ulls, però no vaig poder fugir l'inevitable: vingué que toparé d'ulls i aquesta vegada ella em dominava a més a més amb un somris al qual jo no podia oposar res.

Per mi, tot el que hi havia a part dels ulls de la dama, s'anava fonent. El Teatre Caramar qui sap on parava, i la consciència d'existir jo mateix em sostenia cada cop amb menys força. Em vaig rendir i una son hipnòtica recollí la meua voluntat i en féu present a la dama, com un legítim trofeu.

Algú va sacsejar-me fortament. Molt per damunt meu, a dalt de tot, el rostre d'Elias Caramar em contemplava.

M'havia despertat amb una gran tristesa, perquè acabava de somiar que la meua promesa, en sortir de l'envelat després de pagar-me, se n'havia anat amb un altre.

—Ai, Elias Caramar, quina pena! La meua xicota m'ha deixat i ara no tinc esperança!

Va alçar-me i em féu sortir de la llotja. El teatre era ben buit; unes dones escombraven el local i recollien els portamonedes que havien oblidat les senyores, i els paraigües dels senyors.

El meu amic em convidà a sopar, i atenuà la meua tristesa sense esforç. Em digué un proverbí oriental que va deixar-me l'ànima fresca com una rosa.

Pere CALDERS

(Il·lustració de Viader)

LECTURES

"SINCERITAT"

Novel·la vertical per Delfi Dalmau

Ei subítol dels llibres pot servir tant per a atreure com per a esverar els possibles lectors: només exigeix, perquè pugui tenir alguna eficàcia, que contingui uns punts de novetat. La qualificació poc usada de "Novel·la vertical" és la que Delfi Dalmau dona al seu llibre "Sinceritat", i si mireu aquesta novel·la, ni que sigui a través dels títols dels seus capítols, observareu la intenció de fer passar per ella totes les facetes de la vida moral, tan agitada; o sigui agafar-la en secció, de dalt a baix. La vida moral presenta a cadascú un seguit de conflictes que cal resoldre i el nostre pas pel món té com a objecte primordial intentar aquesta solució (i com a finalitat no assolir-la). Això si som conscients i no ens limitem a formar part de la massa d'indiferents que deixen passar els dies fiats del tot en llurs cogitacions, de les quals no podran emergir per bé que faran veure que ho desitgen i que se'n senten preocupats i condolguets.

I com si pretengués donar una solució uniforme per a tot, el novel·lista presenta el personatge central de "Sinceritat". Si fés-sim com ell, si ens investís d'una autoritat moral exercida principalment sobre nosaltres mateixos i fos, encara, prou forta per a subjugar els nostres semblants, tot això que ens turmenta el viure quedaria empal·lidit per la franquesa del pensament i dels llavis. Així ens aviessem a comprendre'ns i el propi coneixement ens imposaria l'autocensura; pel coneixement i observació dels defectes i avantatges dels altres seriem incitats a llur repulsió o a imitar-los.

Un l'pla com aquest, desenrotllat entre persones de plena vida anormal no tindria gota d'importància. La mateixa sinceritat, si fos possible de trobar entre gent del tipus més abundant en aquestes contrades, no donaria més que per a una novel·la blanca, i per tant, esbiaixada. També acabaria guanyant el més sincer sense, però, que la seva victòria hagués implicat una lluita forta, sense que li calgués esmerçar-se en cap propaganda, sinó que guanyaria perquè arreu guanyen els bons per un fenomen espontani de la naturalesa.

El personatge sincer, inominat, tal com l'autor ens el presenta, està dotat d'una cultura prou vasta i d'una força dialèctica imponent: és amb ella que aconsegueix imperar. I com tots els qui s'han fet per la pròpia voluntat és de bon tros egoista. Li convenia crear una figura com aquesta per a enfrontar-la amb la de la dona corrent, bona per a la casa però rutinària i negligent, de bon intel·lecte si no el tingues rovellat pel poc ús que en fa, ignorant de tantes coses que li afecten l'existència física i entre aquestes atenta tan solament a les més externes, que ella considera com a bellesa, màxim poder de captació al món. Entre els dos esperits enfrontats en lluita el resultat era de bon prevueure, oi més si es té en compte que el novel·lista en fa créixer un i deixa l'altre — ja és prou que no el disminueixi — en el seu nivell normal.

En aquest segon — la dona — ha acumulat tots els problemes: qüestions amoroses sexuals, psíquiques; patriòtiques i lingüístiques; la guerra a la trinxera i a la ciutat amb al·lusions ben esbossades. El bon raonador, fent lògica i teoria les hi va dispaçant tot infontent-li la voluntat de comprendre's i de comprendre els altres. La dona surt resignada de la conversió que s'ha operat: allò que començava amb una aventura literària, que es tornava amorosa, acollida amb plaer, per despit, arriba a aclarir l'horitzó enterbolit del seu matrimoni. L'home assenyat, segur, pagat d'ell mateix, reprendrà la seva vida amorosa lliure. La sinceritat és el sol lligam que existeix entre ell i la seva amant (aquesta resta massa desdibuixada al costat de l'altra dona) i és l'únic recurs de que s'ha valgut per a tornar al bon camí els qui se'n separaven i no allunyar-se'n ell.

Sobre l'existència de les tres figures morals que retrata la novel·la es podrien fer, sens dubte, altres comentaris i més objeccions; tal vegada la vertical ha causat un vertigen i per ell són víctimes d'una acumulació excessiva de gràcies i defectes que, reals com són, per a trobar-los d'un a un hauríem de recórrer un nombre de persones molt considerable. Però volem remarcar en elles un avantatge poc comú entre els personatges de novel·la i que els omple de relleu i capta per a ells la màxima simpatia: és que parlen amb gran desimboltura i correcció. Gairebé tot diàleg, el llibre transcorre viu; hom hi sent una riquesa de llenguatge molt ben portada, capaç de dir amb mots de domini públic matèries bandejades quasi per sistema de les conversacions. És una prova reeixida que pot afagar-nos com a catalans, i que ha de satisfer el seu autor, coneixedor profund de l'idioma, com ens ho ha demostrat ja altres vegades fent d'escriptor i de tractadista.

Oswald CARDONA

L'HEREU ESPIRITUAL DE TOLSTOI

La mesquinesa de la vida russa durant el darrer mig segle passat, ha influït en la literatura moderna. Hom sap que l'ambient i les condicions de la vida donen una empremta inefable al talent de l'escriptor. Per un costat, la vida nerviosa de les ciutats afebleix tant la part moral com la física. La naturalesa, per altra, ens apropa a nosaltres mateixos.

Els escriptors russos d'abans de la revolució d'aquell país, que la major part són ciutadans o petits propietaris, crearen la literatura de cambra, com altres en crearen la música.

Lleó Tolstoi és el darrer representant de la gran època; va créixer al camp i tota la seva vida conservà amb la natura les relacions més estretes i a ella es poden atribuir molts dels seus grans pensaments.

El jove escriptor Jordi Grébenstchikoff és, en aquest sentit, un dels millors novel·listes russos el qual es pot considerar com l'hereu espiritual de Tolstoi, ja sigui com artista, ja com psicòleg. Per la senzillesa i naturalitat en descriure els caràcters, és igual al comte literat, però un xic més tendencios.

Tot i posseint la mateixa amplada i el mateix pinzell de Lleó Nicolaievitch, resta, no obstant, més independent. El seu estil és original, siberià, brillant, atraient.

Nascut al camp, a Sibèria, Grébenstchikoff l'estima amb un amor apassionat. La immensitat del seu país natal ha influït en el seu talent; sempre és elevat. Tant en la seva obra principal, "Tchou-raeff" — epopeia de família —, com en les novel·letes, ell té per ideal la simplificació de la vida. Però mentre el comte literat, lligat pel seu origen, comença amb la filosofia aristocràtica del príncep Andreu en l'obra "Guerra i Pau" i arriba, per mitjà de Levine, a la idealització del pagès, Grébenstchikoff, començant per Levine, acaba pel pagès, del qual coneix tots els plects de l'ànima. No tem criticar-lo sense contemplacions, posar els seus defectes a la llum del dia i estimar-lo molt; i és ací per on es manifesta el seu fons de pagès. No cal dir que la coneixença que té dels costums i del llenguatge popular és perfecta.

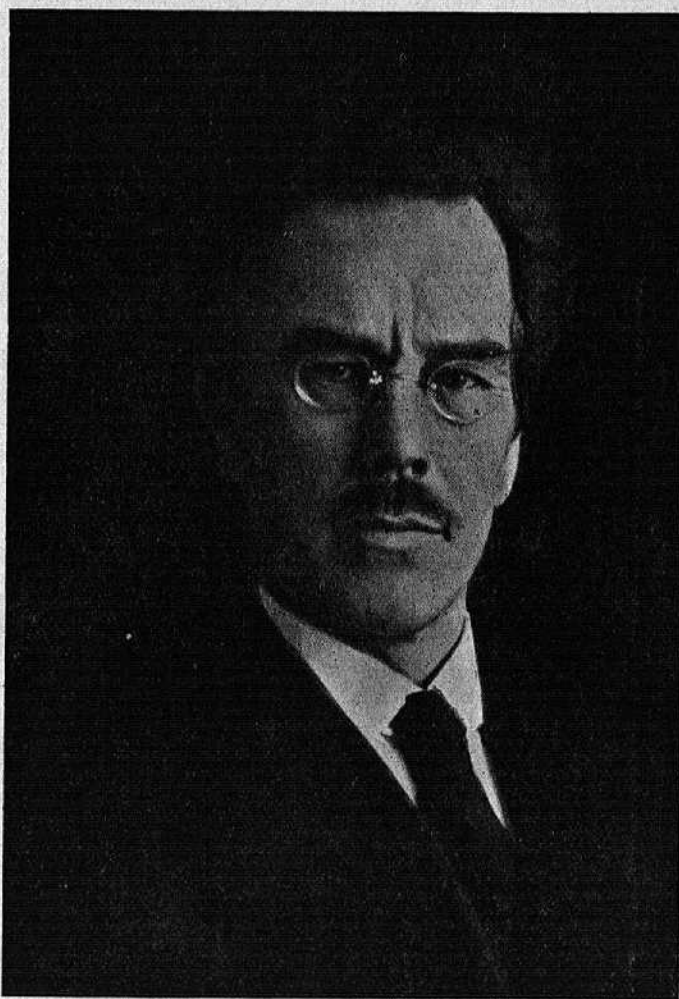
Per la boca de Basili Tchou-raeff, ens posa al corrent de les seves pròpies conviccions. Fill d'un ric sector de Transbaik, Basili, que ha acabat la seva instrucció superior a Moscou, d'on torna llicenciat en filosofia, comença a viure a la casa del seu pare.

Contaminat per la civilització, llença la pedra a la creença dels seus avantpassats, i aquesta és una de les causes de la destrucció definitiva de la seva família. Més tard, essent membre d'una expedició científica a l'Àsia Central, sent una fatiga moral extremada pel seu contacte estret amb "civilitzants", els seus companys de viatge. Abandona l'expedició, trencant d'aquesta manera la seva carrera científica,

per tornar a la seva terra natal i començant una vida nova. La grandiositat del desert, reflectint-se en els seus pensaments, li fa comprendre tota la vanitat de la civilització moderna i es desvetlla del seu malson. La seva recerca de Déu li esdevé més fàcil, més alegre; veu Déu per tot arreu; el sent prop seu; li ha penetrat amb una viva consciència de la força que

crea de les seves terres. Bo i menyspreant la feblesa, s'inclina sota la força de la voluntat humana, junyint-la a la completa submissió del destí, i resta sempre absolut. Totes les seves accions, com també els canvis de direcció de vida, són estrictament lògics i inflexibles.

Els millors tipus de Grébenstchikoff són de la classe inferior; són dels que ell com-

JORDI GRÉBENSTCHIKOFF

dirigeix el món. La voluntat humana només té un fi: obeir la voluntat divina, sotmetre's al destí. Per no perdre aquest estat d'esperit, cal viure com un camperol.

La civilització passarà, car tot passa. Abans existia Babilònia i va desaparèixer; existien Cartago i Roma, i també van desaparèixer. Hi haurà moltes Romes i desapareixeran a llur torn, mentre que un senzill llaurador existia abans, existirà ara, i existirà sempre.

L'encontre imprevist de Basili amb un pagès ricot, decideix la seva sort i, convertit en granger, es mostra molt pràctic i treballa sense treva per millorar l'explo-

ració dels seus terrenys. Recrimina als intel·lectuals la falsa aplicació de llurs coneixements, de llurs forces morals, l'oblit del verdader Déu i l'adoració d'un fals déu.

Les dones són tractades per ell com éssers menyspreables, secundaris. En aquest punt és diferent a Tolstoi, el qual ha elevat la dona russa a una alçada exclusiva.

Grébenstchikoff, com escriptor i pensador de primer ordre, ha despertat l'interès general, ben meregut, i ha estat traduït a totes les llengües.

Ferran CANYAMERES

DE LA NOSTRA PERSISTÈNCIA IDIOMÀTICA LES CONDICIONS AMBIENTALS I L'ESCOLA PRIMÀRIA

Per a, idiomàticament, persistir, no n'hi ha prou amb mantenir uns postulats cívics que tinguin com a exponent les altes activitats intel·lectuals: una literatura vernacular, una crítica apta, uns estudis universitaris i amb rels populars. Ens cal alguna cosa més. Ens cal, sobretot, mantenir una constant atenció a l'escola primària, ben sovint nervi motor per a influir en els infants no sols en l'aspecte pedagògic i idiomàtic, sinó també en el social, alleujant i afeblint alhora la influència, a vegades, d'un ambient poc apte als ideals renovadors, a les essències de la catalanitat i amb tots els estímuls perjudicials d'un contacte, sobretot a ciutat, amb persones de reduïda riquesa lexicogràfica i, al mateix temps, completament alienes a la paraula catalana. L'èxode hispànic, en circumstàncies anormals o no, és prou voluminós, perquè ens calgui mantenir una atenció constant a aquesta heterogeneïtat que, no obstant, davant la nostra unitat idiomàtica, es presenta als ulls nostres, com una força assimiladora que, democràticament i intel·ligentment per mitjà de l'eina cultural, ens cal combatre.

Però no sempre els infants reben del carrer, diguem-ne, els estímuls perniciosos, no. En el clos familiar, la impersonalitat espiritual i cívica dels pares ben sovint malmet les bones disposicions dels infants per a assimilar-se allò que constitueix la seva base educativa moderna: l'esperit d'autoeducació i la confiança en un mateix, en l'aspecte moral; els ideals de solidaritat i d'universalitat de l'escola nova, en l'aspecte social; l'enriquiment i perfecció de la paraula parlada, en l'aspecte cívic i catalanesc. Aquestes tres premisses tenen, però, un punt de contacte que cal aclarir i posar de manifest: tot enfortint la personalitat individual de l'infant el situen com un àtom del cos social i per tant, li donen els principis que hauran de servir-li per a sentir-se sempre solidari dels altres. Un concepte erroni d'allò que és la vida col·lectiva, l'afany d'inhibir-se dels

deures que viure en comunitat comporta, són, en síntesi, arbitrarietats teòriques que, a la llarga, es posen a la pràctica i que tenen en el nucli familiar el gresol que els dona forma i vida. La família i, en aquest cas, la família catalana, o recobra qualitats constructives que li eren pròpies o es perd en la impersonalització, en l'afebliment dels lligams del parentiu immediat i aleshores contribueix a la indisciplina social i a la híbrida orgànica, base de tota desorientació moral i cívica. Per tant, en plantejar problemes pedagògics ho farem sempre d'una manera parcial i incompleta si alhora no revisem les condicions ambientals a les quals estan sotmeses les generacions que ens hauran de precedir. I fóra precisament, a hores d'ara, el moment més oportú per a estudiar les conseqüències que un ambient o un altre porten en l'educació dels infants i, per extensió, en tot allò que faci referència a garantir la persistència idiomàtica dels catalans nacionals.

L'escola primària, a Catalunya, quan ha volgut catalanitzar-se ha comptat amb un mètode no prou perfecte. Coneixem traduccions de llibres de text ben defectuoses i, en allò que diuen o d'allò que parlen, hauran d'ésser sotmeses, si es vol fer bona feina, a una rigorosa revisió. Això no vol dir que, al contrari, tinguem un nombre reduïtíssim d'excel·lents llibres. Però el que manca és, per una part, un concepte orgànic i d'unitat funcional. Volem referir-nos ara a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Entenem que hauria de mobilitzar-se novament, intensament, creant un ambient propiciatori a mantenir i guanyar-se una més gran atenció dels espiritualment addictes i, al mateix temps, procurant, d'acord, està clar, amb les disposicions que s'hagin establert i atenent les realitats que crea l'existència d'altres organismes pedagògics, rectificar en allò que calgui per a aconseguir una efectivitat dels seus postulats.

La inhibició és sempre contraproduent. I

en matèria pedagògica, encara més. El professorat i, per extensió, la pedagogia catalana, té una missió social tan específica i prou important perquè, a despit de la mobilització militar que resta, en alguns aspectes, col·laboracions meritíssimes de joves mestres, comenci a refer les bases d'un volgut i noble proselitisme. Vegeu com fa poc, amb motiu de la Diada del Llibre, s'estudiava, per part de l'element intel·lectual i professionalment tècnic, la qüestió de les edicions escolars. Aquest és un excel·lent exemple que ens dona la mesura d'allò que, en principi, cal fer. Establir, en la nostra vida col·lectiva, les tesis de discussió que, en bona hora, hauran de portar-nos a treballar incansablement per a fer de la nostra acció cívica una plataforma dialèctica amb prou força que garanteixi la nostra persistència idiomàtica per a avui i per a l'esdevenidor.

F. J. FORNER

LLAOR AL GENI

(Ve de la pàgina 3)

el vigoritzador del cabell. Però l'home s'excedí, i la seva clientela anava a repudiar-lo quan encara fou a temps a salvar-se amb un dels seus còps de geni. Ja veureu com anà aquest fet que ha restat memorable en la història de la Perfumeria. Ferrer remarcà que el disfavor del públic es manifestava principalment en l'acceptació dels productes en la fabricació dels quals més havia estalviat. A desgrat de la fervorosa fe dels calbs, el vigoritzador del cabell era el més repudiat dels productes de la Perfumeria Ferrer: sigui per causa del vernís de mà, sigui pel que sigui, el cert és que el vigoritzador donava tan mals resultats que fins destruïa el cabell últim, el cabell dels polsos i del clatell, el més tenaç fins en els calbs de solemnitat. La falsificació paulatina del depilatori havia redundat en desastre. Bonaventura Ferrer es mostrà aleshores a l'alçada del seu genial esperit industriós, i veureu que,

sense fer cap concessió a la clientela, sense veure'n la puresa dels ingredients necessaris, reeixí a refer el seu crèdit i a augmentar fantàsticament la seva fortuna amb un simple canvi d'etiquetes del depilatori i del vigoritzador. Perquè la veritat era que el revigoritzador havia devingut tan dolent que, enlloc de retenir la caiguda del cabell i de tota llei de pèl, en precipitava la caiguda i fins el desarrelament. D'altra banda el depilatori havia devingut tan infernal que, enlloc de desarrelar el pèl o el cabell, en feia néixer torrencialment, i els infel·líc o les infel·lícies que se'n servien aviat es trobaven convertits en una mena de gosset grifó de Malta, d'aquella espècie que va engegada pel món, darrera la cortina del seu pelatge hiperbòlic. Maj més no hem vist vigoritzadors i depiladors tan eficaços.

Joan SACS

EL CALVARI DEL CORRECTOR

Crec que el Director de MERIDIA serà prou benèvol per a permetre la publicació d'unes ratlles que exposin el calvari d'aquests éssers obscurs que en un recó d'impremta tenen per missió corregir els escrits destinats a ésser publicats.

Dic calvari perquè sobre el corrector pesen molts dels inconvenients que comporta una publicació periòdica.

Un setmanari ha d'aparèixer un dia determinat de la setmana. Cal, doncs, que amb dies d'anticipació els originals siguin compostos, llegides les galeres, fetes i comprovades les correccions. Cap als darrers moments, es fa la compaginació i es procedeix al tiratge.

Tot això aniria com una seda si els autors dels articles lliuressin l'original a temps, és a dir, el temps suficient per a compondre, llegir i corregir sense precipitacions, i, sobretot, si tots els autors escriuissin amb relativa correcció. I dic relativa correcció perquè seria va de pretendre que tots els escriptors coneguessin bé la llengua catalana, per tal com fa poc temps que aquesta ha estat fixada pel mestre estimat de tothom, en Pompeu Fabra.

Si tots els autors escriuissin amb relativa correcció, el corrector no hauria de passar-se molts quarts d'hora per aconseguir de fer llegibles alguns originals que denoten coneixements en branques determinades de la ciència o de l'art, però també un desconcertant desconeixement de la gramàtica. Si no recordo malament, Boileau va dir: «ce que l'on conçoit bien, s'énonce clairement». Com volen expressar-se amb claredat aquells qui desconeixen la disciplina d'una llengua?

Es clar que la llengua catalana havia caigut en una degeneració que fa excusable la incorrecció amb què s'expressen molts dels nostres intel·lectuals. Però precisament el deure del corrector és de fer que llurs escrits apareguin d'acord amb les normes del mestre Fabra, esdevingudes normes oficials.

Després d'haver maldat amb els escrits dels desconexors totals de la gramàtica, el corrector es troba amb aquells que revelen un coneixement mitjà d'aquesta disciplina. I aleshores comença podriem dir-ne un pugilat amb una ortografia que coixeja (mixtificar per mistificar, expontani per espontani, aptitud per aptitud, transcendental per transcendental, col·laborar per col·laborar, arribar per arribar, etcètera), amb un vocabulari inadequat (perllongar per prolongar, donar-se compte per adonar-se, barbaque per imberbe, fretura per daler, trajo per vestit, ropatge per draperia, etcètera), amb temps de verb equivocats (podéssim per poguéssim, poguem per puguem, esteu per estiguen, etc.), i amb una pila d'altres errades provinents d'un coneixement deficient de la gramàtica (ús erroni dels pronoms febles, dels relatius, de les preposicions, etc.).

Es clar, tot això fa feix i el corrector no dona l'abast. Cal apressar-se i passar per alt moltes coses, i de vegades es produeix aquell fet que irrita tant els escriptors: es corregeix una cosa que estava bé. Això darrer s'esdevé sobretot amb els escriptors que no escriuen bé del tot: el caixista i el corrector estan tan avertis a corregir-los que per poc que una cosa es presti a equivoc ja hi han trobat el substitut.

Resulta, doncs, molt difícil, per no dir impossible, que una publicació aparegui sense errades. Perquè fos així, caldria que tots els escriptors s'imposessin l'obligació de seguir un curs de llengua catalana. Dues o tres hores per setmana durant sis o tres mesos, serien suficients per a aconseguir aquella correcció relativa de què he parlat al començament.

Però, per raons de prestigi o de dignitat, un home que gaudeix de cert renom no pot assegurar-se als bancs d'una classe. Aleshores queda el recurs dels cursos particulars. At "Collegi oficial de professors de català" hi ha una sèrie de professors bregats disposats a sacrificar-se.

I per acabar, contaré una anècdota d'una personalitat de relleu a Catalunya. No cometo cap indiscreció en contar-la perquè una circumstància especial m'ho permet.

La personalitat en qüestió volia aprendre la gramàtica catalana i no sabia com fer-ho. Un bon dia em va trobar amb un col·lega, de la confiança d'ambdós, i va dir-me: «He pensat que la millor manera d'aprendre el català, és ensenyar-lo. I com que precisament un conegut (ell volia dir: un admirador) creu que el conec perfectament, m'ha demanat d'ensenyar-lo al seu noi. I jo he acceptat.» El meu col·lega hi va contestar ràpid: «Pobre noi, servirà ben bé de conillet d'Indiès!»

No cal dir que no es va arribar a cap resultat.

Emili FIDEL

UNA TARDA DE MAIG A TIANA

AL BON AMIC NOLIS, TIANENC

REPOSICIO DE FILMS

En aquesta època de l'any la senyora Mare Natura es vesteix — com diria un versaire vulgar — amb llurs millors gales. Si us endinseu per alguna de les carreteres que menen a la muntanya, tindreu ocasió de comprovar el que dic. Sota la carícia vivificadora del sol veureu les esteses de vinya, d'un verd tendre, com s'espongen; els platans que voregen els camins, farcits de fullam vellutat; els arbres dels recons ubacs, lluint uns mantos solemnes de fullam, flonjo com un tapís; els rosers perfumats dins dels quals s'amaguen les cases blanques, plens de flors violades; els regadius, que han resuscitat, i que s'estenen per les feixes, amorosos per la mullena dolça de la rosada. De la copa d'un eucaliptus senyor en surt, per tal de regalar-vos l'orella, l'aria interminable i clara del reflet d'un rossinyol, que s'ha eixoplugat a l'ombra tupida de les fulles. Escampats damunt la cortina blava hi veureu uns núvols groguencs, enjagassats, que assenyalen la calor propera. Al vespre veureu penjada dalt del cel una lluna groga, rodona com un plat, que es complau contemplant-se en l'aigua de la mar, i sentireu cantar, amb un alè que no s'acaba mai, les grànates panxudes. Tot d'una, a cavall d'un ventijol, que camina de puntetes per la foscor, us sobtarà agraadablement tot el perfum de les flors, tota la sentor de les plantes i dels arbres que s'aredossen pels recons més quietos de la muntanya.

Si algú de vosaltres vol fruit aquesta sensació inefable que ara transpira de la muntanya i del camp, no ha de fer altra cosa sinó seguir-me com a company, llegint aquestes ratlles, fins a Tiana, una tarda de maig.

Agafarem una carretera assolada que hi condueix i per la qual un tramvia blau — una mica descolorit, cosí germà del de Sarrià — abans es dedicava a girar-gonsar-hi.

Bon punt ens haurem allunyat unes quantes passes, no més, de la carretera polsosa que passa per Montgat, ja caminarem entremig de les vinyes, de les cases amagades entre els rosers, de les masies rovellades, amb les teulades farcides de llacsos centenaris; ja veurem els pallers daurats; les gallines terrejant pels sembrats; les pagueses que caminen amb calma, amb el cistell penjat del braç; els carros mandrosos; les parelles endiumenjades, assegudes als marges, que es somriuen enaiguades; que us miren i no us veuen; es perfilaran, davant nostre, les siluetes altes de les muntanyes, farcides de pins negrosos. Arribarà un moment que darrera d'un grup d'arbres descobrireu amb alegria les primeres cases del poble, al peu d'un camp de fútbol que ara no deu funcionar, perquè és ple d'herba seca i de verdissa.

I ja serem a Tiana. Treieu-vos, en arribar-hi a prop, el barret o la boina; el que porteu al cap. Feu-ho, perquè hauríeu arribat a un dels pobles més bonics del món; davant d'un paradís autèntic, encant dels ulls, en la construcció del qual col·laboraren fraternalment la Natura i els homes, utilitzant els millors materials que tingueren a mà.

La Tiana d'avui és un poble atepit de torres fatxendoses, ultra-modernes, amb unes façanes que tenen moltes pretençons. Els tarongers, que abans eren uns dels encants principals del poble, n'han desaparegut. Les ginesteres han fugit muntanya amunt. El bosc ha fet el mateix. I el tros que no se'n va voler moure, ha restat presoner dintre de les torres, consumint-se d'avorriment o de passió d'ànima.

No és ni de bon tros la d'anys enrera; la de quan en el grup de casetes blanques, que era el poble, menut com una caps de llumins, i que cabia al palmell de la mà, hi vivien, ben avingudes, unes quantes famílies, aferrades a la terra pels llargs de l'afecte i del treball. No és la Tiana de l'època de la tartana d'en Felip, que feia el servei de passatgers des de l'estació de Montgat fins al poble, ni la del temps de l'Isaac Albeniz, de l'espallor del café de dalt, i d'en Pau Picasso, que quan hi anava a passar una temporada, per tal de reposar dels trasbalsos de la Barcelona de l'època dels Quatre Gats, posava a casa dels Reventós.

Aleshores era un poblet de pessebre, encisador, perdut gairebé en un recó ubac de muntanya, proper a Barcelona. No hi havia carreteres bones que hi menessin com ara. La Riera de Montgat, plena de rocs i de xaragalls; alguns conills de vinya deturats, i prou. La carretera de la Conreria encara no existia. Per anar-hi, calia tenir moltes ganes de caminar; aci a mi m'hi arossegava l'avi.

Sortíem de casa i, xano-xano, trencant per uns camins de decrecia que ara no sabria trobar, collint caragols, obastant il·lusions, o bé menjant mores, ens acostàvem, poc a poc, a Tiana. A mig camí el sol, que en sortir de casa tot just treia el morro darrera de la mar, ja s'havia deixondit i ens petava de valent al clatell. Els sembrats i les vinyes semblaven vermells; la calitja ens feia pampallugues als ulls. Aprofitàvem el pas i en arribar davant la selsareda de la Font de Sant Bru veíem sota dels nostres peus, des de dalt del camí, el miracle dels tarongers florits, i les clapes blanques de les cases escampades pel mig. Ja érem davant de Tiana, un centenar de passes més, pel camí de les Escales, i ja seríem al poble. Les fèiem de pressa, de pressa, perquè hi volíem ésser de seguida. Passà-

vem ràpids pel davant del carrer de Sant Bru, i ens n'anàvem de dret cap al café de dalt.

En passar per aquell carrer curt i ple de rocs cantelluts, on hi ha la recolzada de can Bonastre, havíem d'alçar els ulls encara que no volguéssim per a contemplar el bé de déu de ramells de clavells encesos de sang, que penjaven del terrat. Davant mateix, a la banda dreta, hi havia el café de dalt.

Encara avui, quan penso amb Tiana, el primer que recordo són aquells clavells encesos. Em fa l'efecte que els tinc clavats al cor.

Per què hi anàvem tant sovint, jo i l'avi a Tiana? Perquè l'oncle Miquel, el gran de ca l'Avi, va tenir arrendat, du-

El café, encolumnat, no era pas molt gran. A mà esquerra, en entrar-hi, hi havia un billar; a la dreta, una taula rodona, de marbre. Després hi havien més taules, arrambades a les parets, i al mig. El taulell estava col·locat al mig de la sala; però acostat a la paret de la dreta; darrera hi havia una estanteria, emmirallada, plena d'ampolles. I a cada costat del taulell una porta que menava a la cuina, que era molt fonda.

Darrera del café hi havia un pati menut, amb un safareig i una cascada feta de petxines de mar. I després venia la sala; un rectangle, que tenia aire de quadre, amb un escenari petit en un cantó, una estesa de cadires al centre, i una "camarilla" a l'altre. S'hi feia ball i teatre, segons. Per la festa Major la sala bullia i el músics hi repicaven de valent. En un cantó de

Les actuals circumstàncies, limitant la importació de films no ens permet veure cap de les novel·lats que, al través de les recensions de la premsa, tempten i exciten la nostra curiositat. No hem pogut veure així ni "Blanca Neu", màxim esforç en el gènere de dibuixos animats i que si no és, en conjunt, segons els crítics, l'obra mestra de Walt Disney, com ell hauria somniat, en conté alguns dels moments més reeixits. El sol record de l'argument del conte de Grim, és suficient, tanmateix, per a fer-vos endevinar les meravelles, de gràcia, de fantasia que Walt Disney hi haurà acumulat.

No hem pogut veure tampoc "La Mersellaise", l'obra en la qual, segons els millors crítics, Reniòr afirma els seus dots de compositor, l'obra que, segons tots els indicis, resum d'una manera més fecunda, la influència a França del cinema soviètic. Així mateix no hem pogut veure "Pere el Gran", l'èxit ressonant d'Alexis Tolstoi...

Cert que els encarregats de fer marxar les sales dels espectacles barcelonins ja fan tot el que poden per tal de mantenir viu l'interès del cinema, a base de reposicions, algunes de gran públic, altres força interessants i notables. Però, ¿per què, ja que de reposicions es tracta, no triar amb més insistència, aquelles obres que representen un cim en la producció cinematogràfica, aquelles que han esdevingut ja clàssiques, i que representades als nostres cinemes, van tenir en la majoria dels casos, un èxit ben efímer?

Així, ¿qui no reveuria avui, amb gust, per exemple, "L'Angel Blau", de Sternberg, on ens va ésser revelat tot el talent dramàtic i l'encís torbador de Marlene Dietrich, les seves enormes possibilitats de les quals s'ha allunyat després amb els seus films cada vegada més banals?

¿Qui no veuria, amb més emoció encara, les revoltants i esglaiadores escenes d'"El cuirassat Potemkin", una de les obres magistrals, no ja del cinema soviètic, sinó del cinema simplement? ¿I, encara, al seu costat, aquella vertiginosa, enlluernadora, al·lucinant "Tempesta sobre l'Àsia"?

¿I "Ombres blanques", la revelació sobtada de les possibilitats del cinema sonor en una obra d'autèntica poesia, quan ja els exigents començaven de mostrar-s'hi escèptics?

¿I el gran poema negre, d'"Aleluia", l'obra més gràvida d'emoció que ha produït King Vidor, i, amb ell, tot el cinema americà?

¿I les impressionants "Noies d'uniforme", l'obra mestra del cinema alemany, l'obra que fa pensar que, en l'expressió dels drames psicològics, el geni alemany hauria ultrapassat tots els altres cinemes, si la dictadura inintelligent de Goebbels no l'hagués dut al fracàs, a l'esterilitat més absoluta?

¿I oblidariem "L'òpera de quatre sous",

els llocs quietos, i els recons assolats amb els quals ens havíem fet amics de menut. Em penso que també varen reconèixer-me a mi. De les torres pretensives no en voreig fer gens de cas. La meua Tiana — ja no cal dir-ho — és la vella; la Tiana vella per mi és la bona.

Vaig anar-me'n de dret cap al café de dalt. Era igual que abans. Exactament igual. No n'havia canviat ni tan solament la pintura. Les columnes, el billar, les taules, les aranyes, eren al mateix lloc on les havia deixades jo boi noi. El pati interior i la sala, també. ¿Per què no hi havia d'anar a donar un cop d'ull? Així vaig fer-ho. El retrat d'Isaac Albeniz, descolorit, groguenc, encara era penjat al mig de la paret. Vol dir que els tianencs es recorden — i em penso que amb afecte — del gran músic que els féu l'ofrena directa de la seva estimació, escollint l'encisadora Tiana com un dels seus llocs de sojorn preferit? Jo així ho crec almenys.

El que no saben els tianencs — i ara que ve a tomb he de dir-ho — és que també fou hoste de Tiana el pintor Pau

aquest crit de revolta de la misèria, plàsticament tan ben estil·litzat?

Així mateix, ¿no seria un èxit un retorn més constant a Charlot? I no solament a les seves grans maquinàries, com "La quimera de l'or", "El circ", ans a alguns dels seus films breus, on no solament tota la ironia, sinó també la tendresa de Charlot hi són continguts. Una setmana Charlot o una quinzena Charlot podria ésser un èxit sense precedents entre nosaltres i en aquests moments.

¿I per què també no tornar més sovint a René Clair? Al René Clair, sobretot, de "Sous les toits de Paris", i de "Le Million". Al René Clair que representa en el cinema, tot i la influència soviètica, la millor tradició de l'art francès.

Cert que alguns dels seus films no van plaurer massa al públic, en ésser estrenats a Barcelona. Però el mateix pot ésser observat de moltes altres obres mestres. ¿I és aquesta una raó suficient perquè siguin oblidades?... En l'art i fins en l'explotació de l'art no ha d'ésser pas tot comerç. I aquestes reposicions resultarien educadores. Servirien per a fer-nos adonar de si la sensibilitat i el gust del nostre públic ha millorat. ¿Adhuc no seria possible, seria un mal projecte, dedicar una sala especial a aquesta mena de reposicions? Si hi fos feta una mica de propaganda, amb una literatura intel·ligent i adequada, ¿no hi aconseguiríem d'interessar el públic?...

Fixem-nos, altrament, en un detall importantíssim: que tots les grans films, i fins molts de mitjans, són inspirats per un esperit de revolta; que tots contenen, en potència o en síntesi, les idees i els sentiments que avui nosaltres defenem amb les armes. I és que tots els grans directors de cinema, tots els poetes i dramaturgs de la pantalla, com tots els artistes veritables, són revolucionaris. Ho són des del rus Eisenstein fins a l'americà King Vidor, des de l'alemany Pabst al francès René Clair. Ho són tots els grans creadors del mateix Charlot. Les cases productores, tot i llurs accionistes milionaris, no poden ofegar completament aquest esperit de revolta. Quan ho aconsegueixen, les obres produïdes no passen de mediocres. La banalitat i la falsedat més absoluta les caracteritza i aviat l'oblita les engoleix.

I quan són els dictadors feixistes els que intenten ofegar aquest esperit, el resultat és encara pitjor. Ho hem vist a l'Alemanya nazi, on el cinema, després d'haver arribat a realitzacions tan impressionants com "Noies d'uniforme", ha caigut en l'esterilitat més absoluta, i ho veiem a Itàlia, on els esforços de Mussolini no aconsegueixen treure'l de la inanitat on, després dels drames de dones fatals i de les emocions historicistes en cartró-pedra, sembla haver caigut definitivament.

Domènec GUANSE

PICASSO QUAN ANAVA A TIANA

rant uns quants anys, el café de dalt. Els diumenges, les festes entremig de setmana i les diades assenyalades hi pujàvem gairebé sempre. L'avi hi havia fet amistats i li agradava passar-hi la tarda jugant a cartes. A mi m'hi arossegava amb l'esquer dels cigarrets que em corgolava pel camí.

El recordo com si fos ara el café; talment com si el tingués al davant. S'hi entrava per una porta enviadada. El carrer, costerut i estret, era ple de palets. A cada banda de la porta hi havia un balcónet. Al costat del de la banda de baix hi havia el corredor que anava a parar a la sala de ball.

paret un quadro penjat, al mig del qual es dibuixava una silueta esgroguida per la patina dels anys, el retrat d'Isaac Albeniz.

Més d'una vegada i més de deu jo havia evocat la meua Tiana de noi. I un diumenge de maig vaig anar-hi. Ala, ala, carretera amunt, a cavall de les cames, voreig fer-hi cap en una hora. Vaig trobar-la gairebé igual que quan hi anava de menut, especialment a la port vella del poble. Feia molts anys que no hi havia estat i malgrat això, en anar-hi, voreig recórrer de seguida les velles cases,

CARNET DEL TEATRE

TRASBALS TOPOGRÀFIC. — Mentre en el teatre que hom s'havia fet la il·lusió que podia ésser un reducte per a les inquietuds espirituals dels catalans hi ja la seva aparició el gènere analfabet, en l'escenari suburbà on aquest gènere arrela i es cultiva durant quinze anys, hi entra un alè d'aire dignificador i s'alça el teló per a refrescar la sala amb la deu de poesia pura que el "Fènix" espanyol abocà en "Fuentovejuna" ara fa tres segles i que es manté tan gemada que sembla captada d'avui mateix. La nostra topografia teatral, doncs, ha sofert un curiós capgirament. Pel que toca a vauire la Rambla convertida en suburbi, no ha estat cap sorpresa per a ningú.

ALLIÇONAMENT. — Es de creure que deu haver influït en la lloable decisió del Comitè Econòmic del Teatre de presentar Lope de Vega al públic de l'Espanyol el magnífic resultat de l'experiment fet al Barcelona amb les representacions de "La esclava de su galán". Per a ningú no té res de vexant saber-se aprofitar dels experiments d'altri. Al contrari: palesa bona voluntat i afany de superació. L'alliçonament de Carlos M. Baena té, encara, el mèrit de donar la raó als que hem vingut maldeiant, des del principi de la revolució, perquè l'espectacle no es desentengues de la part principalíssima que li correspon en la lluita alliberadora que sostenim.

TOT UN PROGRAMA. La setmana passada un diari local publicava un interviu amb el director de la companyia del Barcelona. Carlos M. Baena assegurava que es pot fer teatre d'art — nosaltres, menys ambiciosos, ens acontentem de dir-ne teatre intel·ligent — amb magnífics resultats econòmics. Això, dit al cap d'un mes llarg de provatura, té el seu valor... I per demostrar que les exigències de la taquilla no l'obliquen a modificar un lloable programa traçat de bell antuvi, Baena anuncia per a després de l'obra de Lope de Vega que ja en escrivim aquestes ratlles encara senyoreja en el cartell de la sala de la Rambla de Catalunya, una comèdia de Benavente, a la qual seguiran una de Bernard Shaw i una de Molière...

PARALLELISME. Si com a devots del teatre no podem estar-nos de celebrar que sigui on sigui la intel·ligència n'assenyali el seu pas, com a catalanistes hem de doldre'ns que en aquests moments, més especialissims que mai, siguin els de fora els que empetitexin amb llur exemple la nostra personalitat i ens facin adonar que en el nostre país hi ha un públic prou vast i prou apte per a interessar-se per un teatre cultiu i suficientment capacitat per a sentir les inquietuds de l'hora. Que són, tanmateix, totes unes altres que les que hom podria deduir del fet d'obrir les portes del

teatre oficial de Catalunya a obres escrites damunt de llibres de comerç, amb ratllats horitzontals i verticals, blaus, vermells i grisos, preponderant aquests darrers. Devia ésser per a casos com aquests que Alfred Kerr escriví: "Molt sovint una peça és interessant per la psicologia... dels que l'han admesa."

MOLIÈRE I IBSEN. — Abandonem el tema, tan ingrat a la Censura com a nosaltres mateixos; i ja que hem espigolat en Alfred Kerr, volem traduir per al darrer full del carnet d'avui, i amb mires a espiritualitzar-lo, aquest deliciós parangó entre dos autors tan oposats entre ells com Molière i Ibsen: "¿Qui té raó — es pregunta Kerr — Molière o Ibsen? Aquest diu: "L'home sol és l'home més fort." I diu Molière: "Sempre cal romandre entre el més gran nombre." I un conflicte sobta el fur intern del crític compassiu, pobre doble de l'ase de Buridan... No resta sinó constatar que Ibsen i Molière estan d'acord, almenys, respecte a les dones. Ariste, sense preconcitar-ne l'emancipació tal com fa l'autor de "Casa de Nines", reclama per a elles, de totes passes, la qual cosa és remarcable, una certa independència. Heus ací, venturosament, un punt que mitiga el conflicte entre dos grans dramaturgs. L'aristocràcia, des d'ara, pot dormir tranquil."

Tot era igual que vint anys enrera a Tiana. Fins el paisatge — i això malgrat l'absència dels tarongers —, em semblava que era el mateix d'abans.

Vaig passar-hi, tanmateix, una tarda deliciosa. La contemplació directa del paisatge i del poble, despertat en mi records inoportuns i amics, que jo he procurat "atrapar" amb aquestes ratlles. No sé pas si ho hauré aconseguit. En aquest cas que el lector i l'amic Nolis em perdonin, però que tinguin en compte que hi he posat tota la meua bona voluntat per aconseguir-ho. I qui fa el que pot...

Jaume PASSARELL

COPS DE BEC

LITERATURA FEMENINA

L'èxit d'"Aloma", la novella de Mercè Rodoreda que abusa, en algun capítol, de ratlles d'"eloqüents" punts suspensius, ens porta a la memòria una història llegida ja fa temps en un setmanari parisenc.

Una encisadora noia, plena de gràcia i de candor, ha escrit, amb una ingenuïtat perfecta, un parell de novel·les atraiçissimes. Un periodista la coneix en una platja de moda, i sorprès de la seva joventut i de la puresa dels seus ulls, li pregunta:

—Com ha anat això, senyoreta? ¿Es ben bé vostè qui escriu uns tals llibres?

—Oh, això no és res!! — respon la noia —. Ja veurà el que publicaré ara. És tan agosarat, que la mamà m'ha privat de llegir-lo.

TRAJECTORIA ERRADA

Fou demanat a Tristan Bernard que expliqués els minuts més emocionants de la seva vida. L'autor de "Petit Café" no es féu pregar gens. I digué:

—Un dia em trobava a Saint-Malo i volia anar a retre homenatge a un dels escriptors més grans del nostre país: Chateaubriand. Vaig preguntar on queia la seva casa i un guia m'hi acompanyà. Un cop allí, mut de tan profundament emocionat, repassava mentalment les pàgines magnífiques d'"Atala" i de "René" i les cadències meravelloses de l'"Itinerari". Abismat en la meua emoció, no se m'havia acudit de llegir la placa commemorativa plantada a la façana. Quan vaig fer-ho, ai, las!, vaig veure que no em trobava davant la casa de Chateaubriand, sinó de la de Surcouf.

"No dissimulo la meua gran admiració pel gran corsari. Però és evident que si ho hagués sabut hauria donat a la meua emoció una direcció una mica distinta."

VOLTAIRE, INTIM

Heus ací una anècdota que ha estat tramesa de generació a generació per la

— Ah, si això passava al nostre país!...
— Ja us enviarem una protesta i quatre discursos.

tradició oral i que dona com autèntica la revista on la trobem.

Tres veïns d'un poble dels voltants de Lonsle-Saulnier emprehueren a peu un viatge a Suïssa. Llurs sentiments cristians els impulsaren a veure de prop "aquest monsieur Voltaire, de qui tant es parla", en passar per Ferney.

Trucaren a la porta de la casa, i traïen-se les perruques digueren:

—Voldríem veure el senyor Voltaire...

—Sóc jo. Mireu-me, doncs, pel davant — i féu una salutació vinciant l'espinada — i pel darrere — i es girà i tornà a vinciar-se — i ara, estigueu bons! I tancà la porta.

TRETZE SON TRETZE

Amb motiu de la commemoració del Corpus de Sang hom ha fet una mica d'història adient i per les columnes dels diaris ha sortit com cada any el nom de Lluís XIII, rei de França.

En un anecdotari d'ell hi trobem aquest paràgraf:

"Quan Lluís XIII contragué matrimoni amb la infanta "Anne d'Autriche" fou constatat que hi havia entre els nuvis una meravellosa correspondència: el nom de "Loys de Bourbon" conté tretze lletres, com tretze, en té també el de la seva dona. Era el tretze rei de França que duia el nom de Lluís, i ella era una de les tretze infantes del mateix nom que hi havia a la casa d'Espanya. Quan fou convingut el matrimoni, Anna i Lluís tenien tretze anys cadascun..."

¡Amb quines coses s'entretenien els nostres rebesavis!

HUMOR JUDICIAL

Jules Romain, l'autor de farses tan divertides i agudes com "Knock" i "Donogoo-Tonka", es trobà un dia amb un jutge tan humorista com ell i força més maliciós.

Un periòdic festiu havia reproduït, sense autorització, un poema de Romain sota el títol de "Literatura cubista". L'escriptor portà l'editor als tribunals i el jutge dictà una sentència farcida d'"Ate-sos" molt saborosos.

Heus-ne ací dos:
"Atès que adhuc quan canta el seu peu, el poeta Jules Romain sap elevar aquest peu a altures inacessibles al senzill lector d'esperit simple i d'intel·ligència poc complicada;

"Atès que Jules Romain, llevat que el seu talent sofrís una evolució completa i poc versemblant, no ha de témer d'ésser confós amb els col·laboradors d'estil clar i de bon humor d'un periòdic divertit..."

Tanmateix, aquest jutge no preveia que Jules Romain escriuria un dia "Knock o el triomf de la medicina".

LA VERITAT DE CADASCU

Abans de la guerra, un repòrter molt popular féu una enquesta entre els músics més destacats. En una conversa que tingué amb un compositor jove, no gaire modest i bastant tivat, li demanà la seva opinió sobre un mestre il·lustre que li doblava, almenys, l'edat.

—Es una "patum" que ja ha donat tot el que podia i que no ha estat, precisament, res de l'altre món...

El periodista visità, després, el mestre qualificat tan pejorativament pel músic jove i li demanà la seva opinió sobre aquest.

—Es un xicot que val molt; molt intel·ligent, i que farà una gran carrera...

El repòrter, davant la distinta manera de jutjar-se l'un a l'altre, no pogué reprimir la seva indignació contra el primer, i exclamà:

—Mestre, estic meravel·lat de la vostra generosa indulgència. Ell m'ha dit de vos així i allò...

—No en feu cas — respongué el músic —. Tots dos sabem que mentim...

UNS VEÏNS DE MARK TWAIN

Mark Twain feia una vintena d'anys que vivia a Buffalo quan un matrimoni jove s'instal·là en una torreta de davant per davant de casa seva.

Pocs dies després de l'arribada dels nous veïns, una nit Twain s'estava escrivint rera la seva finestra i hom el veié esguardar maquinalment la casa de davant, alçar-se tot de cop, travessar el carrer i trucar a la porta del matrimoni jove. Aquests, una mica temorencs, obriren, i Mark Twain entrà, saludà i digué, en el to més correcte:

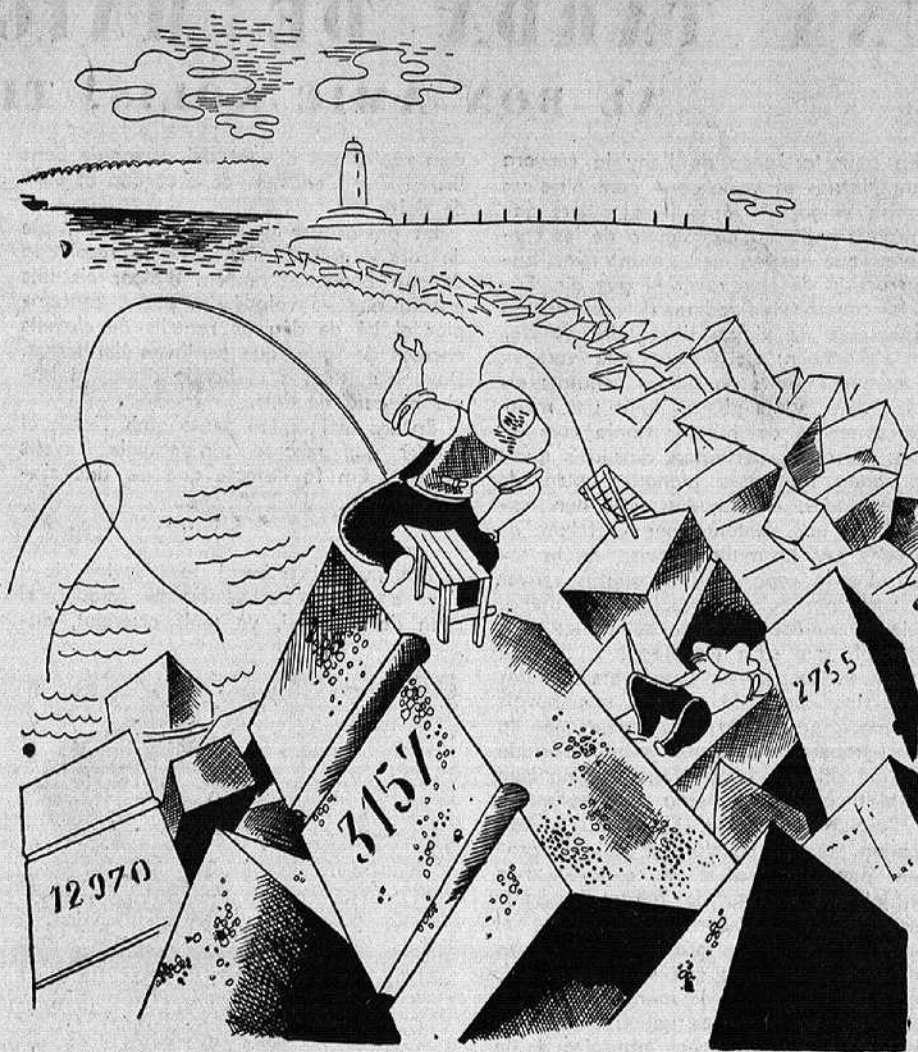
—Perdonin, senyors... Em dic Clemens i visc ací davant. La meua esposa i un servidor teníem el propòsit de fer-los un dia d'aquests una visita de cortesia... Els demanem que ens excusin per haver-la retardada, a causa d'obligacions ineludibles... Això ha fet que ara m'hagi hagut de presentar en una forma molt anormal i a una hora tan intempestiva... Però m'ha semblat que no podia negligir de fer-ho... Perquè és el cas que se'ls cala foc a casa...

I era cert.

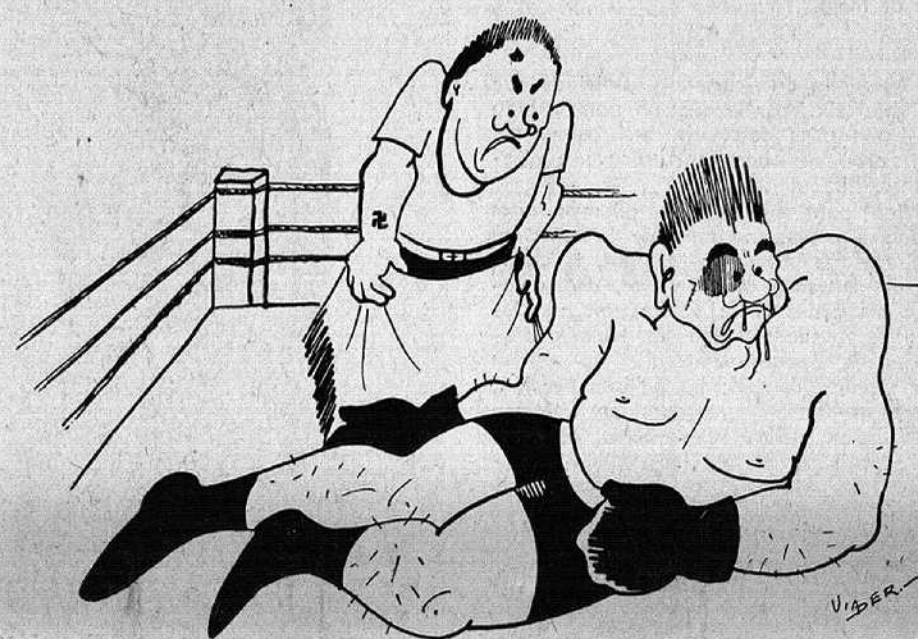
"CATALUNYA" A PARIS

Un amic que resideix a París ens envia aquest elogi a la nostra cultura:

"Estic molt content del que vaig a contar-te, perquè satisfà el meu orgull de francès. He pogut constatar que Catalunya no és insensible a la glòria del nostre pare Hugo. Acaben de presentar-me una dameta catalana que la vostra guerra ha emmenat a París. Amb ajut de la persona que l'acompanyava li he fet dir la impressió que li ha fet la nostra "Ville". I m'ha contestat: "—Estic meravel·lada! El primer que he fet ha estat visitar l'església de Victor Hugo." De moment no l'he entesa, i he suposat que l'interpret comèdia una "gafe"! I quan li he demanat que a quina església es referia, m'ha aclarit: "—A Nostra Dona de París!"

— Què faran si els ensorren els vaixells?
— Res; construir-ne de nous.

DEL MATX JOE LUIS - SCHMELING

— Amb telegrama i tot... era inevitable.

EL PARE HUGO

I ja que ens ha sortit Victor Hugo...

Es sabut que els francesos — sobretot els lletraferits —, s'omplen la boca anomenant-lo "el pare Hugo", per una respectuosa admiració que s'ha complagut de mantenir una tradició formada a la velleïsa de l'autor de "Les châtiments", la glòria del qual, val a dir-ho, ha sobreviscut totes les crítiques.

Quan Louis Marsolleau arribà a París procedent de la seva província, somniant triomfar dins la literatura, es presentà tímidament al gran escriptor. Marsolleau tenia setze anys i, baix de talla com era, encara semblava més jove.

—Mestre — digué en veu trèmula —, vós sou per a nosaltres el nostre pare...

Hugo el mirà benèvolament i amb molta dolcesa rectificà:

—L'avi, "mon enfant", l'avi...

DISCRECIO

Charles-Augustin de Sainte-Beuve, l'agut i penetrant crític, era famós, també, pel seu ateisme. Caigué malalt de gravetat i una parenta seva que s'encarregà de cuidar-lo s'entestà, secretament, a convertir-lo a la religió catòlica. Tots els moments de repòs del malalt la infermera els

aprofitava per a llegir-li la "Imitació de Crist". Tot i que l'autor de les "Causeries de Lundi" no s'estava de fer gestos d'impaciència, la lectora, perfectament capacitada del seu propòsit, continuava la lectura.

Un dia algú li preguntà com s'ho manegava perquè Sainte-Beuve suportés les seves lectures piadoses, i ella contestà:

—Quan el text és massa moral, salto la pàgina.

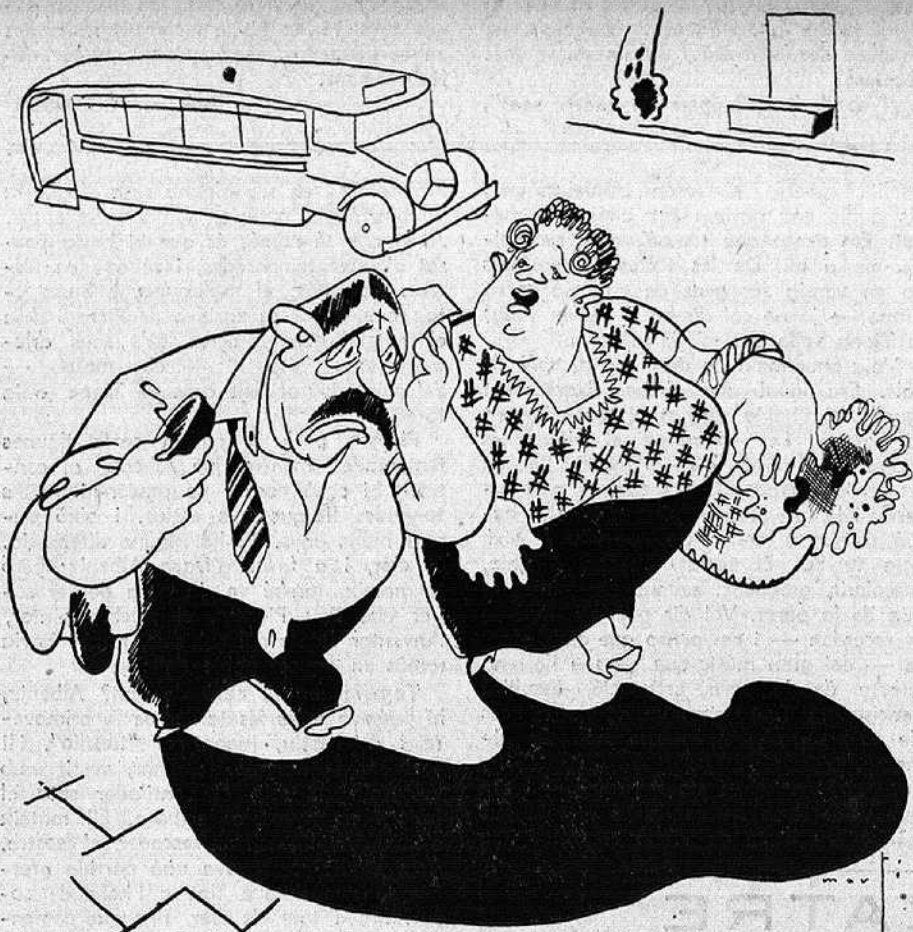
OSTRES VERDES DE MARENNES...

Jules Barbey d'Aureville entrà un migdia a la Maison Dorée, de París, per tal de dinar. No hi havia, en tot el restaurant, cap taula buida. I una, només, ocupada per un sol client: Pontmartin, enemic irreconciliable del poeta. Barbey d'Aureville vacillà si havia d'asseure's o no davant de Pontmartin, i per fi es decidí a fer-ho. Aquest, una mica sorprès de la gosadia de Barbey, li digué:

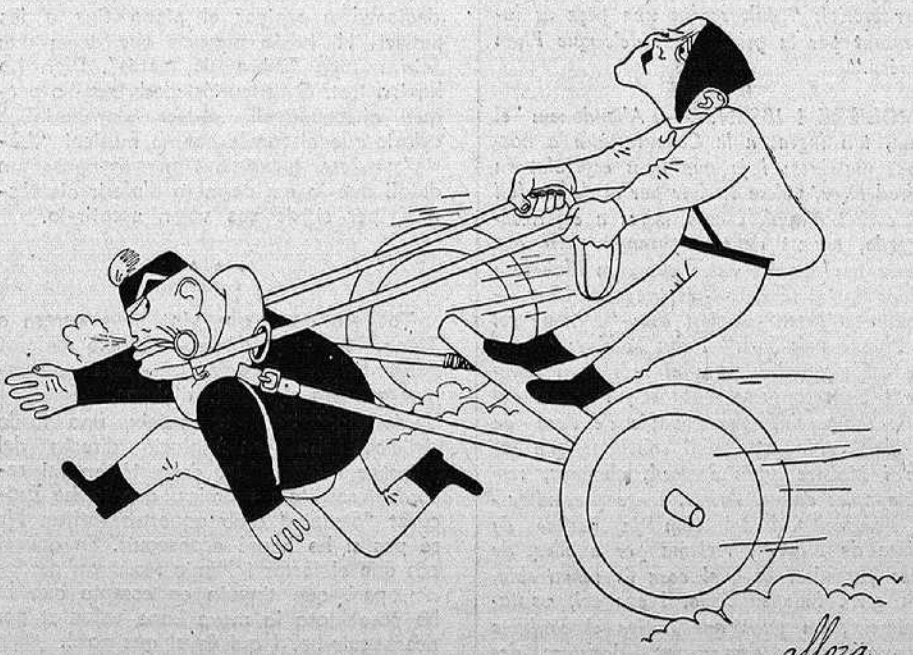
—Molt senyor meu: jo acostumo a dinar sol.

El poeta pegà un cop d'ull ràpid a una dotzena d'ostres que acabaven de servir a Pontmartin i replicà:

—Però avui sou tretze a taula...

— Que et contava, ¿un sopar de duro?
— No; de dos duros.

L'EIX ROMA-BERLIN

Hítler. — Amb un eix així es ve sobre rodes.

Foc a la cua del illop

Això és el Mare Nostrum i de ningú més